



**BIBLIOTEKA PUBLICZNA
im. W. Biegańskiego
W CZĘSTOCHOWIE**

PRAWA REPRODUKCJI ZASTRZEŻONE

COPYRIGHT RESERVED

Pamięci wielkiego poety

Julian Tuwim

NIEZNANE DRZEWO

Gdzie jesteś, drzewo mocne i dumne,
Rozpełnione, liśćmi szumnie,
Wzajem korzeni zarosła w ziemi,
Drzewo, z którego będą miał trumne!

Muszę cię poznać, w korze zastukać,
Po lasach wolać, po borach huknąć:
Gdzieś tam, tajemne drzewo trumienne?
Twój narzeczoną przyszedł ci szukać!

Błądzi strapiiony po czarnym borze,
Drzewo swojego znaleźć nie może,
Zaszum mi, zaszum na wieczność naszą,
Zanim się z tobą do snu ulóżę.

Treba się przeleść umówić wpróżdy
Na owe ciężkie, śmiertelne trudy,
Gdy nam sądzono po nieskończoności
Zmieniać się w popiół w bezpłodne grudy.

Może na tratwach po sieniej falli
Przypłyniesz do mnie z ogromnej dali,
I wstyd nam będzie, wieczny sąpiedzie,
Żeśmy do śmierci się nie poznali!

A może rolnieć przed moim domem,
Co dzień witanie, a nieznajome,
I ktoś ci może wyrzezać w korze
Mile litery, serce wiadome?

Długo, serdecznie gadałbym z tobą,
Wzruszyłbym wierszem, wymógł śaloba,
Żebyś rozparło to ziemię czarna
I znów takwilo, na dziwne grobom.

Żebyś mnie w siebie jakos wszczepilo,
Wydarło z ziemi ukrytą stają,
Coś może zacyzaj się z kłosem
I zdrzewimy się nad mogiłą!

Może ogromnym westchnieniem z łoną
W górę nas wzniesie ziemia złonna,
Ziemia jedyna, ziemia rodzima,
Tym grobem w samo serce grzonona.

CIEMNA NOC

Człowieku dźwiękający,
Ułóż się mna,
Pomilczymy, popatrzymy
W tę noc ciemną.

Zdejmy ze siebie
Kufyry dębony
I odpoczniemy,
W ciemną noc ulepiemy razem
Ludzkie oczy.

Mówić trudno. Nossz ciężka.
Chleb kamienny.
Mówić na nic. Dwa kamienie
W nocy ciemnej.



Julian Tuwim wita przybyłych na Kongres Intelektualistów w Wrocławiu w r. 1949. Pisarzy radzieckich Iliję Krenburga i Aleksandra Korotkuczka.

Julian Tuwim

UMARŁ człowiek, który zastał u-
bieg poisk, zemiannika i sta-
nowiącego się wyjątkiem, koczownic-
krajczyna i nowocześnie. Trudno już
dzisiaj pogad, że nie było — przed
Tuwimem — poety, który by się
odmienił słowkiem chociażby napom-
knięc o tramwaju; że pozycja polską
zainwazował się wyjątkiem, koczownic-
i wietziom, a elektrotechnikom, nie
absolutnie nie zauważał; że jedyn-
nym, co ją interesowało, był krajowy
obraz i nastroje; że w Tuwimie do-
wodziło było potrzeba, aby wpaść do
wielu „chramów” stworzenia „normal-
nych, realnych wydarzeń. Nie tedy
dziewnego, że jego — opublikowane
w 1916 r. — „Wiosna chramów” wy-
wołała w odpowiedzi protestacyjny
manifest aż szesnastu liryków, wysta-
wionych w obronie zaginionego przez
nieznanego Półkonia. Chyba jednak nie
o Półkonia tylko im chcieli: również
trudnie musiałoby być dla nich do str-
wiecia owe wysypujące tu po raz
pierwszy „Zaski i szwałki i pralini”,
które dotąd przez nich ignorowa-
ne.

Wystarczyło jednak paru dalszych
wierszy Tuwima, aby — mimo wspani-
stych protestów — stało się rzecz
jasna, że już ani kochać, ani wy-
magać, ani tym bardziej pisać po daw-
nemu niepodobna, bo teraz — bzu-
mnie — już jak „szwałki”. Z Tuwimem
wdał się do poezji nowy, szary czoł-
wik i nowe, szare troski, dawniej
znawiana za niegodne poetyckiej
uwagi. W roku — jedną z przyczyn
obrazu sukcesu „Płota Płakana-
ca” stanowiło także to, że pod ko-
nem był wycieczny sobie telegrafista.

By wyraził ten nowy sposób od-
czuwania świata, potrzebne było no-
we słowo — nie mątwie już i plyn-
ne, lecz sprężone i krwiste. Słowo
Tuwim jakim ja poznałszy z
„Tatarskiego Sokratesa” czy „Buczo-
wlatów” — było jak przedtem eks-
plodowało; dokładnie nim przedtemi dy-
klowało, ukazując swoje nieznanie
wzrotem. Nie darmo jedno z mło-
dzieńskich jego zbiorów nosi tytuł
„Słowa we krwi”!

Nie dość na tym! Wprowadził do
poezji nowy, nieśliski temat
swiata. Tuwim porczył się o resz-
bez porównania trudniejszą. O to
kolei przywłaszcza sobie temat
tradycyjny, umiatając ją jednak po
swójemu i w ten sposób wydaje nie-
kiedy powoj dotychczasowej bitwie —
nie jej własnym temacie, lecz nowo-
w, pokazuje, jak wygląda tradycjo-
nalność, sielankowy krajobraz lirki
polskiej, jeżeli spojrzeć nań oczyma
nowego inteligenta miejskiego.
Rezultaty, jakie osiąga, są omlin-
warskie. Tępy zionny: „Róża czar-
nosc”, „Biblia cyfrowa”, i „Trzej go-
rajca”, w których metodę tę stosu-
je, stanowią szczyt nie tylko jego
poezji, ale i jeden z najwyższych
osiągnięć lirki polskiej w ogóle.

Wspaniały rozkwit poezji Tuwi-
mowskiej w tych latach tłumaczy
się m. in. także i tym, że oczyszcza
się ona wówczas z wadliwego jej
dotychczas osiagnięcia lirki polskiej w ogóle.
Wskazywaliśmy w poprzednim arty-
kule, że w okresie powojnowym
Tuwim entuzjastycznie dotychczas
piewca nowej rzeczywistości, zaczy-
na sprężone, że zarówno ta rze-
czywistość, jak i jego dotychczasowy
bohater, „szary człowiek”, przybra-
ł kształty niepodobne, wyjątko-
wawer, znowu jednak — z dzie-
szętego stanowiska — można by okre-
ślić najdogodniej jako symptom fa-
szywicy. Toteż poezja Tuwima na-
brzmiewa w owych latach grozą i
złowrogim anemem, którego przed-
stawia, w której — jak — spływa-
dawniej — szary człowiek-drobno-
mierzczak. Poematika Tuwima z fa-
szywizmem wyraża się zarówno bez-
pośrednio, w utworach politycznych
(np. w słynnym „Wierszu do proste-
k”, w „Wierszu do szarych”), jak
i pośrednio, w utworach lirycznych,
z których historia ówczesna kładzie
do apokaliptycznych rozmiarów:

Straszne mieszkanie,
W strasznych mieszkanach
Strasznie mieszkanie...
Strasznie mieszkanie...

Jeżeli jednak znajdzie ujęcie w sa-
tysze, to groza — w liryce; w miarę
jak łamię się jej aktynina i bo-
lowa, to liryczny Tuwim odda się
coraz bardziej do bietycznych wy-
darzeń. Rzet by można, że w owych
latach Tuwim-liryk ewą zachwiana
wiarę w świat próbuje odczytać przez
się ścisłażę zepsolone z przyrody,
niechęć do świata, niechęć do siebie,
z których historia ówczesna kładzie
do apokaliptycznych rozmiarów:
Straszne mieszkanie,
W strasznych mieszkanach
Strasznie mieszkanie...
Strasznie mieszkanie...

Jeżeli jednak znajdzie ujęcie w sa-
tysze, to groza — w liryce; w miarę
jak łamię się jej aktynina i bo-
lowa, to liryczny Tuwim odda się
coraz bardziej do bietycznych wy-
darzeń. Rzet by można, że w owych
latach Tuwim-liryk ewą zachwiana
wiarę w świat próbuje odczytać przez
się ścisłażę zepsolone z przyrody,
niechęć do świata, niechęć do siebie,
z których historia ówczesna kładzie
do apokaliptycznych rozmiarów:
Straszne mieszkanie,
W strasznych mieszkanach
Strasznie mieszkanie...
Strasznie mieszkanie...

Straszne mieszkanie,
W strasznych mieszkanach
Strasznie mieszkanie...
Strasznie mieszkanie...

Stanisław Wygodzki

Nie tak miałeś wracać z grudniową podróży —
zimny, wyniosły, w czarnym samochodzie.
Ludzie w mokrych płaszczach stoja na chłodzie,
czół milczenie ich wzdryga!

Nie tak miałeś wracać i nie taka strofa
miała Ciebie witać — a jest pozegnaniem.
Tobie grudkę ziemi oddać? Julianie —
tyka się coja.

Zatłoczę z przyjaciółmi milcząc przejść w szeregu,
zatupełnił oczy napełnione łzami —
Ty stąd nie odejdziesz, Ty zostaniesz z nami
w skwarze, w wicherze, w śniegu.

połączonych w całość nicia akcją; je-
szcza po raz pierwszy liryczny Tu-
wim z jego szarym, dęsz wreszcie
świety obraz życia polskiego sprzed
miedzi da naszych młodościowych
uśmiech, miłości, oburzeń. Jemu to
przeżłamał pierwsze swe utwory, cz-
czając z biem serce na odpowiedź:
„Nie która — goj nadesza — mata dla
mnie waker nieopłytego wyroku. Je-
mu to złozem pierwszy wizerunek —
kiedy — w dzień pamięty dań i kwie-
ni. 1937 r., dzień Anselmus; i sile-
rowanego do Litwy sansejnego ulim-
Pamiętam, jak ówczesny koleś z
zadzielał ulicą szawłki wizerunek
wówczas mieszkanu poety, zalane

kwiatniowym słońcem, zastawione aż
po aulki kaskami, Gawędziłszy —
nie przynajmniej już dokładnie o czym,
chłuba o Horacym, na którego poeta
— wiedz, że jestem filologiem kla-
sycznym — aktywniał z właściwą so-
bie uprzejmością rozmową. Co zań
szczególnie wywołało mi się w pamięci,
to jego sylwetka, nieco piasna, cienka
i szorstka, jakby osadzona, ciska na
jednym gwincie, jakby nalurowana
jakąś wewozowaną energią, która —
nie mogąc znaleźć ujścia na zewnątrz
— dygotała w ciele poety, w jego
przeciętnym, nieco kanciastym ruczku,
w jego zawsze nabrałymyśmym
wzruszeniu słowu. W pewnej chwili
przez otwarte okno doleciał nas tu-
poc pągnął i przeraźliwy krzyk: „Nie
bidi!” Spojrzyliśmy po sobie, nieco
zmusiani, jak byśmy nieważnym wy-
dał nam się nagle nasz Horacy w sta-
wieniu z tą barbarzyńską ulicą.

I kiedy znowy — po tylu latach —
kryłem powstały zapewnia w tym
czymże wiersz:
„Jubiasz dżisz pojankuś.
Męgofony rżęsz z mieszkań.
Mnie warona horacianka.
Za rdusze uszgora pierokań.
Widze znowu to kwiatnowe populud-
nie, to przedstawione mieszkanie i sa-
mego poety, jak błobęgo, sprytnego
i dynamicznego, że wydział się
szkazył na wieczną młodość; i że au-
wał go pierwszy sływ kosmyk w je-
go wlosach rzęzi — jakby wykład-
wał za teili.”
Takiem już dla mnie pozostał.

Trudno mi znaleźć jakieś własne
słowa, więc spośród uczuć smutku,
zalu i bólu, które wywołała wido-
mość o zgonie Juliana Tuwima, za-
pisuję używane, najprzejawia, wy-
raznie

Zawsze najcenniejsze

S MIERCI Juliana Tuwima to prze-
ogromna strata dla polskiej li-
teratury, dla teatru.
Jego umiowanie słowa czyniło Go
tak bardzo bliskim ludziom teatru.
Słowa bowiem, to tworzywo, z któ-
rego w myślowym, budujemy żywo-
ty — to słowa, to słowa, to słowa —
— U niego zawsze najcenniejsze, naj-
potężniejsze, najładniejsze, najdo-
wcipniejsze, wyszukane z pasją —
jedyna — stawiające Go na planie

Przed kilkudziesięciu latami na lekcji
języka polskiego w XI klasie przy
okazji wprowadzenia z lektury wy-
branych utworów literackich, wyznika-
łom o zmierzonych pracach plan-
ry, sgnalizowanych w notatce dzieło
literackie.

Interesowały się zainteresowały się wy-
powiedzi Juliana Tuwima „zapow-
dziej przygotowane szeregu do-
wanych poezji. Uderzone różnorod-
nością tematów i kierunków, zbierali po
słówna dotychczas wiadomości o po-
ecie, którego nazwiskiem spotyka-
łem się w lekturze, w trakcie roz-
wiedzielnego zajęcia, zupełnie dzie-
ciom, gdy słuchali, uroczone wy-
raznością dźwięku, osobno lokomoty-
wu lub współzłoty zespokomunio-
czekiwaniu pańi słowotwórcy, oczeki-
waniu na słowo „płota”, „szwałki”, „Buczo-
wlatów” czy „płota”, „szwałki”, „Buczo-
wlatów”. Tak się złożyło, że w myśli rozpa-
nowanego w czasie programu szkol-
nego, zapowiedziano na pierwszą po-
lekcję słownych lekcji Literatury
polskiej czytanie szeregu utworów po-
ety, o którym — w trakcie roz-
mowy — stwierdziliśmy, że jest
tak bardzo interesujący, bo tak róż-
norodny i wielokierunkowy każdy
odkrył barwy swych czasów; poety,
kiedy tak kroskwiłwie szpera w li-
terackiej przeszłości narodu, by o-
świetlić, uwarunkować, przybliżyć i prze-
kazać każdy przejaw artystycznej
twórczości ludzkiego umysłu i uczuć
w każdym jego kształcie; od pałacu,
liryzmu do gruntu, od przeciętnej
szkółki do form — choćby naj-
dotychczasowych.

Jakże inercyjnie będzie musiały
wyglądać na lekcji po latach wobec za-
łożonej wiadomości, jaka nadeszała z
Zakopanego (należy) — w jakim do-
kądzie szorsty sposób — będzie
zawieszona brama, naga komnata
muzyki, gdy czytać się będzie
wiersz o „człowieku dźwiękającym” —
jak poeta dźwięka „częsta nowo clem-
ni” zarówno wtedy, gdy na kartach
poetyckich zbiorów wprowadził w sta-

żone w rozpedzile powadnym
planu siedmiolietniej dążeń: ni!
— Mamusia! To On już nie ciąpi-
słone więcej! Jadnie! Zosi-Samoch!
R. J. OSMAŃCZYK

życiowej kongenitalności w tłumacze-
niu najwcześniejszych poetów.
Ze szczytu słowa Jego trysłało jak
sejzer. Tak on rozumiał jego wa-
żność, jego miedzi, jego, imię, że
nie w uszku, w czytaniu. Umarł
wielki poeta, ale dzieło Jego będzie
dla całej polskiej odczytany źród-
łem wiedzy, piękna i radość — źród-
łem, bitym wieczne.

MIECZYSLAWA Cwiklińska

W szkole

ne mieszkanie”, „strasznych miesz-
kan”, „płota”, „szwałki” na podwórku
czytawych kamieni, niasie, niasie,
nie i okrutnie miasto, obaczy jak-
wone wędry człowieka, jak i wady, gdy
będą daleko od Polski, modli się o
wola i sprawiwszy Olszany.

Miły, że nie uniknie się wtedy i
wspomnień, wspomnień nauczyciel-
stwa, wspomnień z imieniem poety,
gdzie w ponura dni obywateli, w małym
zespole młodości, w innych le-
kcjach, czytało się te wiersze z cieni-
stych kartek niewyrażonych mazygo-
wian, kartek przyniesionych przez
odwieszając łączniczkę pod farfarskami,
i tak mocno, głęboko odczuwało się
prośbę:

„Człowiek nasz Polak, jak przymus
cierpienia nasze oczyszczona”,
i jak — nie — wświadcze rozważ-
to moralną treść przemian, które da-
wają „pracującym” we władanie plan
pracy ich we i miastach”!

Ogromni wstali człowieka, który —
jak może różni że wycieczony —
jak — w — wświadcze rozważ-
to moralną treść przemian, które da-
wają „pracującym” we władanie plan
pracy ich we i miastach”!

„Człowiek nasz Polak, jak przymus
cierpienia nasze oczyszczona”,
i jak — nie — wświadcze rozważ-
to moralną treść przemian, które da-
wają „pracującym” we władanie plan
pracy ich we i miastach”!

Lepiej komponują niż radzą

Festiwal i Warszawska Wiosna

Kiedy, gdzie i jak się odbył
Festiwal Muzyki Polskiej — zastano-
wilo się w ciągu dwudniowych (11
i 12 km.) obrad rozszerzonego plenum
Zarządu Głównego Związku Kompo-
zytorów Polskich w Warszawie. Tre-
ba od nas powiedzieć, że obrady roz-
poczęły się od takich słów:

1) Nie wiadomo — kto
2) Nie wiadomo — jak
3) Nie wiadomo — gdzie
Kiedy to jedno wydzawało się o-
czywiście na pewno nie w planowicie
propozycyony terminie (22 lipca
1953 r.), gdyż przygotowania tak
twórcza, jak i organizacyjna są le-
żące „w lesie”. Termin więc trzeba b-
dzie przesunąć.

O całkowity braku przygotowa-
nia świadczą także fakty: Zarząd
ZKP przeprowadził wstępne rozmowy
na temat Festiwalu dopiero w przed-
dzie Zjazdu, referat przygotowaw-
czy był w nocy, w końcu czasu od-
wieszanie nie został przygotowany wle-
ściwie; przewidziana w porządku
dziennej omace planu repertuarowo-
go oper i filharmonii wświadcze nie
została przeprowadzona, ponieważ
nie było jej poprawione, co, o-
czywiście, nie dało dobrego wy-
nika. W rezultacie dyskusji ograniczy-
ła się do krytyki Zarządu Związku.

choczą wspomnianych dań i sądów
wydobyły w miarę konkretny obraz
przyszłego Festiwalu.

WIELKIE PLANY
Festiwal Muzyki Polskiej ma być
podsumowaniem 10-letniego dorobku
naszej twórczości muzycznej, wydo-
byciem z naszej tradycji tego, co za-
liczamy już na stałe do trwałych
wartości, oraz przywołaniem tych
wartości, które dotychczas były nie-
szkane zapomniane. Główny cel
programu będzie jednak spoczął na
muzyce 10-letniej.

W tak zakreślonych ramach znaj-
dzie się również miejsce na ocenę
muzyki międzywojennej 10-letniej —
na przypomnienie słuchaczom niekto-
rych utworów pierwszego okresu po-
wojennego dziesięciolecia, jako et-
apu na drodze rozwoju talentu po-
zostających kompozytorów.
Oprócz twórczości zawodowej, któ-
rej wykonawcami mają być filhar-
monie, orkiestry symfoniczne i solis-
ci, całego kraju oraz zespoły pieśni-
nicze „Mazowsze”, „Śląsk”, „Wara-
w” i zespół CRZZ, do Festiwalu po-
winna włączyć się cały krąg am-
atorów.
Po pierwszym okresie, charaktery-
zującym się dużym nasileniem im-
prozacji festiwalowej, 20 lutego 1953
r. ma się rozpocząć Międzynarodowy
Konkurs Chopinowski. Odwrócić
na nieco uwagę od spraw festiwal-
owych, dając możliwość przygotowa-
nia, przypadającego na początek
miesiąca 1953 r.

Rysując się więc wyraźnie try-
du z wydzierżenia w życiu muzycznym
naszego kraju:

„Warszawska” lub „Warszawski Maj”,
którego zapoczątkowaniem byłby
właśnie Festiwal, a którego celem i
nabierający charakteru stałego festi-
walu muzyki polskiej.

PROBA CZASU
Zanim jednak rozpocznie się Festi-
wal w r. 1953, trzeba wykonać
ogromną pracę organizacyjną. Trzeba
przygotować ruch amatorski, prze-
mierzyć i zakwalifikować nadajnych przez
kompozycyony nowe utwory, prze-
mierzyć, przesłuchać „amatorów” — utwo-
ry powstałe w ciągu ostatniego 10-le-
cia, a nawet w czasie okupacji.

Jeżeli ten pomysł się uda, to utwo-
wione, z 10-letniej tradycji i naszej
oper i w utworów obywateli, dot-
ychczas uwiecznione, zamknięte spe-
cjalnie na festiwal, w tym celu, w
wielu instrumentach, i tak w, w
basy, i oper, i w muzyce szerszej.
Wtedy z tego naprawdę ogromne-
go dorobku utworów godnych repre-
zentowania polskiej muzyki współ-
czesności — to trud i zmusy, i od-
powiadania.

Rezultatem dwudniowych obrad
plenum ZKP jest rezolucja, propo-
zycja powołania komitetu organiz-
acyjnego, który by w ciągu miesię-
cy opracował ostateczny program Fe-
stiwalu. Czasu jest niewiele, a ponie-
waż Festiwal — jak głosi rezolucja
„powinno być wzorowym pokazem
osiągnięć muzycznych — naszej epoki
i być jednocześnie rozwinięciem muzyki
polskiej” — trzeba będzie stworzyć
pod każdym względem.

Oby więc prace przygotowawcze
biegły sprawnie, niż obdaje planum
ZKP.
(AW)

